

Leviticus 19, 1-2 en 17-18

1 De Eeuwige zei tegen Mozes: **2** 'Zeg tegen de gemeenschap van Israël: "Wees heilig, want ik, de Eeuwige, jullie God, ben heilig.

17 Wees niet haatdragend. Als je iemand iets te verwijten hebt, roep hem dan ter verantwoording en laad niet omwille van een ander schuld op je **18** door je te wreken of wrok te blijven koesteren. Heb je naaste lief als jezelf. Ik ben de Eeuwige.

Psalm 103

Evangelie Matteus 5, 38 – 48

38 Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: "Een oog voor een oog en een tand voor een tand." **39** En ik zeg jullie je niet te verzetten tegen wie kwaad doet, maar wie je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe te keren. **40** Als iemand een proces tegen je wil voeren en je onderkleed van je wil afnemen, sta hem dan ook je bovenkleed af. **41** En als iemand je dwingt één mijl met hem mee te gaan, loop er dan twee met hem op. **42** Geef aan wie iets van je vraagt, en keer je niet af van wie geld van je wil lenen.

43 Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: "Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten." **44** En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, **45** alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel. Hij laat zijn zon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. **46** Is het een verdienste als je liefhebt wie jou liefheeft? Doen de tollenaars niet net zo? **47** En als jullie alleen je broeders en zusters vriendelijk bejegenen, wat voor uitzonderlijks doe je dan? Doen de heidenen niet net zo? **48** Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.

Preek

Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik vind het niet eenvoudig in een tijd van oorlog deze tekst rustig te overdenken.

Want hoe kun je van mensen wier land bezet wordt verlangen dat ze hun vijanden lief hebben...

Dat lijkt haast onmogelijk.

Ik wilde bijna zeggen: godsonmogelijk..

Maar dat klopt niet, bij God is dit nu juist wel aan de orde.

God heeft ook lief wie Hém niet lief hebben.

Dat geeft te denken, juist in een tijd van oorlog.

Niemand zal mensen snel het recht onthouden zich te verdedigen.

En al helemaal niet als daarbij de bescherming van kinderen en kwetsbaren of de eigen vrijheid in het geding is.

Ik vermoed dat ook bij de Eeuwige zelf daar veel begrip voor is.

Maar het principe: een oog voor een oog en een tand een tand, staat voor iets anders. Het zegt:

‘als iemand mij pijn doet of leed toebrengt

heb ik het recht de dader hetzelfde leed toe te brengen’.

Het is vergelding en daarmee het begin van wraak:

Leviticus zegt daarover: dat maakt haatdragend!

Het roept een cirkel van agressieve reacties op, die zichzelf gaande houdt.

En een oorlog krijgt al snel dat patroon, met alle gevolgen van dien.

Tegen die denkwijze protesteert Jezus,

want die manier van kijken verwijdert ons steeds verder van elkaar.

Sterker nog: met die kijk op onze sociale omgang

is verbondenheid al snel een illusie.

Maar de aanpak die Jezus kiest is wel heel radicaal:

Hij draait het patroon om: ²

doe niet aan de ander wat hij jou aandoet,

maar biedt hem het dubbele aan van wat hij opeist!

Geef hem die gelegenheid door hem, als hij je slaat, je andere wang toe te keren of door ook je bovenkleed af te staan als hij je onderkleed wil.

Dat is geen overdreven inschikkelijkheid of onderdanigheid.

Dat zou de agressor alleen maar meer macht geven.

Met het aanbod van je wang of je bovenkleed

pak je in feite de leiding, de regie over de situatie, over.

De kwaadwillige krijgt niet de kans zich te laten gelden

Hij bepaalt niet langer wat er gebeurt, maar jij bepaalt met goedheid.

Meestal werkt zo'n onverwachte move onthutsend op de ontvanger.

Hij wordt er mee uit zijn gangbare patroon gehaald,

hij wordt op een ander been gezet.
En dan ontstaat er ruimte voor gesprek, voor ommekeer.
Niet dat dat altijd lukt en de 'vijand' meegaat,
Maar het patroon van reageren is in ieder geval doorbroken.
En geloof me: het wekt ontzag.

Een van de grote mensen van onze tijd, Nelson Mandela,
leefde uit dit inzicht van Jezus.
Hi vocht niet met zijn rechters en bewakers,
maar behandelde ze als medemensen.
Hij zocht contact. Sommigen werden zelfs zijn vrienden..
Hij werd er niet door bevrijd uit Robbeneiland,
maar hij werd wel bevrijd uit een keten van dagelijkse haat en liefdeloosheid
en hij nam anderen daar in mee.
Het maakte hem – ook in de gevangenis -tot een geliefd mens.

Heb je vijanden lief!
Dat is geen verzoek om warme gevoelens te koesteren
voor iemand die je beschadigt. Dat is een onmogelijkheid.
De evangelist weet dat. Jezus weet dat.
De bijbel is ook een nuchter boek.
Het is wel de oproep om in je vijand ook een mens te blijven zien.
Iemand die misschien is aan te spreken op zijn fouten,
iemand die in ieder geval de kans verdient
daartoe te worden uitgedaagd.
Als dat lukt staat de deur van een nieuw begin op een kier.

Soms lukt dat niet.
Dan mogen we kiezen voor zelfbescherming en verstillig
Want ook met die stap bevrijden we uiteindelijk onszelf en elkaar
uit het eindeloze patroon van een oog voor een oog³
en een tand voor een tand.
Daarmee zetten we de deur naar Gods liefde voorzichtig open,
behoedzaam maar ontvankelijk,
opdat zijn rijk kome..
dat we zo de weg van liefde mogen gaan, met vallen en opstaan